

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ФАКУЛТЕТ "СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И
КОМПЮТЪРНИ НАУКИ"
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“**

Химат Хадж Яха Ираги

**ВЛИЯНИЕ НА МЕДИАТОРНИЯ ПОДХОД ВЪРХУ ФОРМИРАНЕ НА
УМЕНИЯ ЗА ПИСАНЕ НА ДЕЦА ОТ ДЕТСКА ГРАДИНА**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен “доктор”
Професионално направление 3.2. „Психология“
Докторска програма „Педагогическа и възрастова
психология“

Научен ръководител
Доц. д-р Даниела Карагяурова

Варна
2023 г.

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ФАКУЛТЕТ "СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И
КОМПЮТЪРНИ НАУКИ"
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“**

Химат Хадж Яха Ираги

**ВЛИЯНИЕ НА МЕДИАТОРНИЯ ПОДХОД ВЪРХУ ФОРМИРАНЕ НА
УМЕНИЯ ЗА ПИСАНЕ НА ДЕЦА ОТ ДЕТСКА ГРАДИНА**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен “доктор”
Професионално направление 3.2. „Психология“
Докторска програма „Педагогическа и възрастова
психология“

Научен ръководител
Доц. д-р Даниела Карагяурова

Рецензенти:
Проф. д-р Севджихан Еюбова
Доц. д-р Миглена Кръстева – Иванова

Варна
2023 г.

Дисертацията е структурирана в увод и 5 глави и е общо 230 страници. Основният текст съдържа 34 таблици и 18 фигури. Списъкът на референтната литература се състои от 329 източника на английски език и 18 – на иврит. Освен това има 23 приложения.

Авторът на дисертацията е преподавател в Beit Berl College и съветник в образованието.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка към катедра “Психология” при Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”. Дисертационният труд е обсъден в катедра „Психология” и е насочен за защита пред научно жури.

Защитата на дисертационния труд пред Научно жури ще се състои на 12.12.2023 г. от 10,00 ч. в заседателната зала на ВСУ „Черноризец Храбър” на открито заседание на научното жури.

Материалите по защитата са на разположение в канцеларията на катедра „Психология“ на ВСУ „Черноризец Храбър” и на интернет адрес www.vfu.bg, раздел „Докторанти”.

I. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Въведение

В съвременното общество подготовката на учителите (вкл. на тези, които работят с деца в детските градини) се осъществява в университетите по програми, основани на подходи съобразени с научните достижения в областта.

Обучителният процес на учителите се основава на разбирането, че ученето е процес на „наставничество в мисленето“, процес, в който участват учащият и неговата среда. Обучението е двустранен, контекстуално-обусловен и интерактивен процес, който дава на обучаваното дете умствени запаси, които са продукт от срещата между обучаваното дете и неговата среда.

Концепцията се базира на акцента върху значимостта на опита като централна част от обучението на учителите и акцента върху изграждането на подходи за обучение, които наблягат на развиването на мисловни способности и активно участие на преподавателите (Conners-Burrow, Patrick, Kyzer, & McKelvey, 2017; Feiman-Nemser & Ben-Peretz, 2017).

Проучванията показват, че първите няколко години са критични, и това се отнася до средата, в която детето е поставено, взаимодействието на детето със заобикалящия го свят, начинът, по който мозъкът се извайва подобно на статуя (Blair & Mckinnon, 2016). Ценностите на културата, наследството и заобикалящия свят, които децата получават в зората на своето детство, са това, което ги оформя като характер и представа за себе си, но те са и това, което оформя по-късно, в зряла възраст, света, в който живеят (Findeisen, Deutscher, & Seifried, 2020).

Съществува единодушие между различните участници, ангажирани в сферата на предучилищната възраст, относно качеството на отношението, образованието и грижата за децата в ранните години от живота им и тяхното социално и икономическо значение.

В настоящото изследване се проучва въздействието на медиативния подход по отношение честотата на използване на стратегии за медирано обучение от студентите в областта на началното ограмотяване на децата в детските градини на арабското общество в Израел. Основен инструмент за изследване на медиацията е програма изградена по проект „Да опознаем нашия красив език“. Ефектът от медиацията по проекта беше тестван върху използването на стратегии за медирано обучение, преподавани в университета, и такива, които не се преподават в университета.

Медиативният подход се отнася до практики, когато някой обучител или друг възрастен, който има по-голям капацитет, помага на обучаващия се да се справи с усвояването на осмислено знание от „зоната на близкото развитие“ (по Виготски). Медиацията е умишлено, целенасочено действие, което се реализира като посредничество между детето и неговата среда, което има за цел да придаде значимо обучение. Медиацията се отнася до качеството на връзката, а не до съдържанието.

Изследователите предлагат различни медиативни модели (респективно, различни методи за медиация), доколкото всяко дете развива познавателния си капацитет чрез взаимодействия в социална среда. Част от тези модели и методи са обект на изследване в настоящата работа.

Програмата за интервенция на проекта “Да опознаем нашия красив език“ е образователен инструмент за затвърждаване на езиковите познания и ограмотяване в детските градини в областта на говоримия и писмения език, насърчаване на процеса на абстрактно мислене и представяне на детска литература, цялостна и интензивна мултидисциплинарна програма за интервенция за деца. Тя дава възможността да се интегрират чрез нея посредством професионална подкрепа експресивност, комуникация, учене, обучение (Chambers, Cheung/ & Slavin, 2016; Chambré, Ehri, & Ness, 2017; Ministry of Education, 2019). Чрез програмата за интервенция на проекта може да се достигне до деца и хора, до които е трудно да се достигне по обичайния начин.

Избрахме да включим в това изследване група деца от арабски заведения за предучилищно възпитание поради голямото значение, което отдаваме на адресирането на населението на арабското общество в изследването, което проучва ефективността на методологията за обучение. Това значение произтича от заявената отговорност и ангажираност на образователната система за насърчаване на учениците в арабското образование. Образователната система е длъжна да изгражда образователни процеси и процеси за участие в програми и да разработва образователни програми и движения, които са съобразени с арабските ученици (Zohar & Bushrian, 2019).

Ефективността на програмата за интервенция на проекта като част от принципите на експертиза при тестване и подобряване на образователните аспекти, беше проверена в областта на началното ограмотяване с акцент върху изписването на думи. Тази област беше избрана поради нейната цел да подобри четенето и писането в училище и като условие за подобряването на ситуацията в обществото. За да получим количествена информация за степента на използване на стратегии за медиано обучение и за стратегиите за медиано обучение, преподавани в университета, както и за постиженията на децата, използвахме методи от областта на количествените изследвания. За задълбочен преглед на използването на стратегии за медиано обучение използвахме методи за качествено изследване. Освен това включихме изследването на филмовия анализ на всеки от студентите, който беше заснет по време на медиацията по проекта. Комбинираното използване на методи в двете изброени области на изследване предоставят широка картина на проекта като методология за медиация в детската градина.

2. Актуалност и значимост на изследването

Много проучвания, провеждани през последните десетилетия свидетелстват за важноста на образованието в ранна детска възраст и неговия принос за благосъстоянието на детето в различни аспекти през целия му живот. Прилагането на принципите на медиацията във взаимодействията между възрастни и деца помага на

детето в учебния процес. Активната медиация на възрастен може да промени учебната среда в съответствие с нуждите на детето и да го научи на начини за ефективно справяне с поставените му задачи и проблеми и да обогати своя репертоар и поведение. С помощта на медирано обучение може да създадат нови когнитивни структури, мисловни операции и поведения, с които преди това детето не е разполагало (Tzuriel, 1999).

Има доказателства, че програмите за интервенция при деца в ранна детска възраст са най-обещаващият и икономичен начин за предотвратяване на неуспехите на децата в училище (Blair, 2016; Donnelly & Kidd, 2021; Dowdall et al., 2020). Такива програми подготвят децата за успешно справяне в изучаването на езика и математиката в началното училище (Kaiser et al., 2022; Law, 2019).

Актуалността на темата е свързана с нарастващата необходимост да се създадат академични и практически решения, да се помогне на децата (по-специално на тези с арабски произход) да развият своя потенциал, се справят със задачите на началната грамотност, да поставят успешно начало на своя път в познанието. Става въпрос за конкретни методологии и методи на преподаване, които са съобразени с аспектите на развитието на малките деца, които предпоставят значителен напредък на обучението сред децата.

Малко е изследователската литература, която се занимава с ролята на университетското образование на студентите и трансформирането му в стратегии за обучение, а на метода му липсва мярка за измерване и оценка в тази област. Затова обучението в областта на проекта („Нека се запознаем с нашия красив език“) дава инструментариум за обучение, който има творчески потенциал, който чака да бъде разкрит. Уникалността на настоящото изследване е в опита да се свържат теоретичните и съществуващите приложения в областта на проекта за популяризиране на насърчаването на началното оgramотяване в образованието, както и в аспекти на теоретичните и практически познания, които съществуват по отношение на опита в медираното обучение.

3. Обект и предмет на изследването

През годините университетите се използват за подготовка на учители за предаване на послания и знания, като тези знания се предават чрез обучение, в съответствие с насоките на образователния подход, който е ориентиран да се помага за развитието на всяко дете в познавателната, емоционалната и социална области. Обучението набляга на развиването на мисловни способности и ангажиране с преподаването на учениците. То предлага избор на умения и подходи във всички области на образованието, които могат да насърчат израстването на децата, с които работят (Feiman-Nemser & Ben-Peretz, 2017).

Постигането на положителна промяна в сферата на образованието на учениците предполага да се обърне внимание на най-ранният етап – на началната грамотност в детските градини. Работата с децата следва да се основава на подходящи и проверени

подходи, методи и техники от съответно подготвени специалисти. В този смисъл вниманието е насочено към грамотността (най-вече писането) на децата от детските градини, но тя може да се постигне при условие, че се прилагат целенасочено дейности за подпомагане на децата в съответствие с техните особености, интереси, степен на зрялост и задачи на развитието

Измерител на успеха са постиженията на децата в сферата на писането в границите на възникващата грамотност, но е важно да се разбере доколко медиативния подход, и интервенционната програма оказват влияние на този резултат.

4. Изследователски проблем

Пред нас стои въпросът какво може да се направи за подобряване на образованието на арабските обучаващи се. Арабските обучаващи се са както студентите в университета, така и децата в детската градина. Предполага се, че ако са добри в университета, студентите могат и ще използват своите способности при работата си с децата, за да бъдат те по-грамотни и да пишат добре. Как да накараме децата да придобият грамотност и да се научат да пишат в предучилищна възраст е проблем, с която се занимаваме от години. Дейностите по ограмотяване и писане в детската градина показват ясна връзка с постиженията в началното училище (Danaci, Deniz, & Eran, 2016; Sisson, Smith, & Cheney, 2017; McCoy et al., 2017). Въпросът е как да помогнем на децата да опитват и да пишат. Какво може да се направи? Разработихме програма за интервенция за подобряване на степента на грамотност и уменията за писане (основната програма е концентрирана в следните дейности: нагледна визуализация на писмения език в градината на дейностите като намиране на съответствия, сортиране и др.; дейности, свързани с фонологично осъзнаване; дейности, свързани със познаването на звуците и имената на буквите; дейности по разпознаване на печатен текст; дейности по четене на истории за ограмотяване, използвани в куклен театър; и практически дейности с ръкописно писане).

Нашето предположение е, че нашите студенти ще могат да осъзнаят наученото в университета за принципите на медиацията и ще го приложат в градините с децата. Използването на програмата за интервенция ще доведе до използването на стратегии за медиано обучение и до повишаване на нивото на постижения в грамотността и уменията за писане сред децата в детската градина.

Другият проблем е дали образованието и обучението по медиация в университета кара студентите да използват медиацията в своята собствена работа в преподаването? Предполагаме, че използването на програмата за интервенция ще доведе до това студентите да използват стратегиите за медиано обучение, изучавани в университета.

5. Аргумент на автора

Констатациите от теоретичните и емпирични проучвания показват, че университетското образование дава на студентите изградени знания, които да се

превърнат в активна информация, която се проявява в действията им и няма да остане само като декларативно знание. Ран и Йехошуа също посочват, че обучението набляга на развиването на мисловни способности и ангажиране с преподаването на учениците (Ran & Ben Yehoshua, 2020). Студентите придобиват и набор от методи и подходи във всички области на образованието, които могат да насърчат израстването на децата, с които работят (Feiman-Nemser & Ben-Peretz, 2017). Съществува убеждението, че човек може да промени своята мисловна структура. Промяната означава придобиване на възможности и умения, които никога преди не са съществували.

Обучението се съсредоточава върху прилагането на образователния подход към съответното развитие, което се отнася едновременно до нормите на развитие и мястото на всяко дете в различните сфери на развитие - като отправна точка за тяхното възпитание.

От теоретичните и приложни изследвания на медиацията може да се види, че прилагането на принципите на медиацията във взаимодействията между възрастни и деца помага на детето в учебния процес. Тези принципи са от основно значение в процеси на обучение в ранна детска възраст. Активната медиация на възрастен може да промени учебната среда в съответствие с нуждите на детето и да го научи на начини за ефективно справяне. Медиацията помага на детето да се справи ефективно с поставените му задачи и проблеми и да обогати своя репертоар и поведение. С помощта на медирано обучение могат да се създадат нови когнитивни структури, мисловни операции и модели на поведение, с които преди това детето не е разполагало.

Изследователите в областта на езика и грамотността подчертават значението на медиацията за езика на децата в предучилищна възраст, което се проявява в характера на общуването между учителя в детската градина и децата. Стилът на общуване в сътрудничество, който позволява на децата да бъдат активни, инициативни, да задават въпроси и да се учат, е от значение за насърчаване на езиковите умения и грамотността като цяло. Поради способността на учителя в детската градина да изгражда и ръководи средата в детската градина, той има централна роля в развитието на езиковите способности при децата и насърчаването на дискурса за ограмотяване (Cloney & Picker, 2021; Cohen et al., 2021; Collie et al., 2018; D. D. Dolean et al., 2021). Дискурсът между връстниците също служи като важна арена за езиково обучение и придобиване на речеви умения. Изследователите подчертават, че богатият опит на децата в средата на други деца дава важен и уникален принос за развитието на езиковите умения и грамотността (Bean & Kern, 2018; Florit et al., 2022; Toseeb & St Clair, 2020).

Изследванията показват влиянието на програмите за интервенция при деца в ранна детска възраст върху успеха им по-късно, както и установяват, че повечето от най-полезните интервенции са тези, чиито цели и интервенции са придружени от професионална и поддържаща подкрепа (Hassunah Arafat et al., 2017; Schwartz, 2022; Stillman & Anderson, 2016; Sung et al., 2019)

Представяме тезата, че в областта на грамотността при интегриране на различни дейности за ограмотяване за подобряване на фонологичното осъзнаване, лексикалните

познания, знанията за буквите, изписването на букви и писането на думи, с увеличаването на използването на стратегии за медирано обучение от студентите ще се отрази върху самите когнитивни, социални и емоционални проблеми на децата в детската градина и по този начин ще се подобрят постиженията.

В допълнение към това, поради избора на програма за интервенция, която включва дейности за ограмотяване като мощен инструмент за медиация, който се използва успешно в областта на постигане на грамотност, предполагаме, че интеграцията на програмата по проекта като част на програма за интервенция при деца в детската градина ще бъде от голямо значение за децата. От друга страна, предполагаме, че използването на проекта значително увеличава използването на медиаторски стратегии съгласно теоретиците Vygotsky, Feuerstein, Klein.

6. Цели и задачи на дисертацията

Основните цели на това изследване са да представи отговор за въпроса за използването на обучението в медиаторния подход на студентите в университета. Дали то води до използването на медиация и стратегии за медирано обучение в тяхната работа с деца от детската градина в дейности за ограмотяване и по-специално в дейности, свързани с писане (медиация за писмени умения).

За постигане на целта бяха формулиране следните изследователски въпроси:

1. Дали обучението на студентите има принос за употребата на различните медиативни подходи при работата им с децата (особено за медиацията при писане)? Дали медиацията от интервенционната програма на проекта има принос за медиацията при писане? Има ли принос медиацията при писане към нивото на писане на детската градина?

2. Дали видът на медиацията, използвана в стратегиите за медиация и медиацията в дейностите по грамотност, които студентите прилагат, влияе на уменията на писането на деца в детска градина? Каква е ефективността на програмата за интервенция на проекта? Интегрирането на интервенционната програма ли допринася за постиженията в областта на грамотността? Допринася ли видът на медиацията на студентите в интеграционните дейности (програмата за интервенция на проекта) за нивото на писане на децата от детската градина? Засяга ли момчетата и момичетата по един и същи начин?

7. Хипотези на изследването

1. Хипотези за влиянието на обучението в колежа върху медиативните обучителни стратегии – в резултат на обучението си и особено на база практическите си занятия студентите ще използват медиативни подходи базирани на работите на Виготски, Фюерщайн и Клайн в работата си с децата в детската градина. Студентите ще прилагат повече стратегии, които са изучавани в университета, отколкото такива, които не са били изучавани.

2. Хипотези за влиянието на медиацията прилагана по интервенционната програма върху постиженията в областта на грамотността – при измерване на постиженията, децата, които са участвали в проекта ще имат различни, по-високи постижения в сравнение с времето преди проекта. При сравнение на резултатите на децата от експерименталната и контролната група, децата от експерименталната група (които са били включени в проекта и са били обект на повече медиативни стратегии) ще имат по-добри резултати на тестовете за грамотност.

3. Хипотези за влиянието на медиацията и интервенционната програма върху писането на думи от децата – по-високото равнище на медиация приложено в областта на писането на думи ще доведе до по-високо равнище на писането на думи от децата. В областта на писането на думи е особено важно ангажирането на учителя и прилагането на медиативен подход. Прилагането на принципите на медиация по Виготски, Фюерщайн и Клайн ще води до по-високи постижения при изписването на думи.

4. Хипотези за прогнозирането на постиженията на децата според прилаганите обучителни стратегии и методите на медиация – постиженията на учениците ще бъдат прогнозирани положително чрез стратегиите за медиано обучение и степента на прогнозиране ще бъде по-висока при децата от експерименталната група, отколкото при децата от контролната група.

5. Хипотеза за прогнозирането на равнището на писане на думи от децата – децата, които са били включени в интервенционната програма ще имат по-високи постиженията при писане на думи, в сравнение с децата, които не са били включени в програмата.

8. Методология на изследването

Изследването се проведе с две групи изследвани лица: 20 студенти от предучилищна педагогика, които бяха обучени за работа по проекта и неговата интервенционна програма и 310 деца от арабски детски градини, разпределени в две групи – контролна и експериментална.

За всяка от групите изследвани лица бяха определени изследователските инструменти: за студентите това е основно наблюдение (анализ на филмираното поведение) по предварително определени параметри, а при децата – тестове (тест за фонологично осъзнаване на отварящ звук; тест за фонологично осъзнаване на затварящ звук; тест по лексика; тест за звук-знак; връзката между звук и знак за буква; тест за говоримия език; обработка на думи от речника; тест за изписване на букви; тест за писане на думи). Тестирането на децата се извърши два пъти - преди и след прилагането на интервенционната програма.

Допълнително е събрана информация, след получено информирано съгласие, за социално-демографските характеристики на родителите на децата.

Определени са независимите и зависими променливи в изследователската процедура. Резултатите са обработени с помощта на модела за анализ ANOVA.

9. Ограничения на изследването

Настоящото изследване е пионерско в много отношения – доколкото ни е известно, няма емпирични изследвания, които да разглеждат ефекта от медиацията върху материала, научен в университета, стратегиите за медиано обучение, програмата за интервенция и когнитивните постижения в областта на началното ограмотяване. В този смисъл няма база за сравнение с други изследвания и изводите, до които се стига в тази работа.

Изводите в това изследване се отнасят до приноса на медиацията, комбинирана с програмата за интервенция за постиженията в областта на началното ограмотяване. Необходимо е да се продължи с изследвания, в които ефектите от медиацията ще бъдат изследвани с програмата за интервенция и в други сфери.

Чрез разширяването на сферите, в които да се изследва медиацията, програмата за интервенция ще може да докаже допълнително влиянието на тази медиация върху когнитивните постижения, квалификации и умения и да се разшири програмата за интервенция с цел развиване на програма за умения, квалификации и знания.

В настоящото изследване беше направен опит да се изследва влиянието на медиацията, която се изучава от студентите в университета, и степента на компетенции в стратегиите за медиано обучение при работата им с деца чрез нови инструменти за наблюдение, с които се изследват поведенческите аспекти, които показват използването на принципите на медиацията. Необходимо е да се изследват по-голям брой студенти и да се проучи ефективността на преподаване на медиаторните подходи в университета и в други изследвания.

В настоящото изследване програмата за медиация се предоставя на децата от медиатор студент, който ги посещава веднъж седмично в детската градина в рамките на практическата работа. Препоръчително е в бъдеще да се проведат изследвания, в които въздействието на медиацията да се изследва в комбинация с план за интервенция, когато тя се предоставя на децата от учител в детската градина – позната и близка фигура.

II. РАЗМЕР И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Дисертацията е структурирана в увод и 5 глави и е общо 230 страници. Съдържанието на всяка глава е разделено на отделни параграфи, като в края на всяка глава се извежда обобщение. Основният текст съдържа 34 таблици и 18 фигури. Списъкът на референтната литература се състои от 329 източника на английски език и 18 – на иврит. Освен това има 23 приложения.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение

Глава 1 Преглед на литературата по проблема обучение в колеж за работа с деца от детска градина

- 1.1 Обучение в колежа и неговото въздействие върху студентите
- 1.2 Грамотност: начална грамотност в детската градина
- 1.3. Арабската детска градина
- 1.4. Проект „Нека се запознаем с нашия красив език“

Глава 2 Емпирична верификация на използването на медиативния подход

2. 1. Емпирична верификация
- 2.2. Метод на изследване

Глава 3 Резултати от изследванията

3. 1 Въздействието на медиацията от интервенционната програма върху експериментиранияте медиативни стратегии за учене
3. 2 Влияние на интервенционната програма в областта на възникващата грамотност
3. 3 Медиативните стратегии за обучение като предиктори за постижения при начална грамотност
- 3.4 Медиация за писане
- 3.5 Прогнози за постиженията на децата за писане на думи и интервенционната програма
- 3.6 Демографски променливи

Глава 4 Дискусия - възможности за подобряване на обучението

- 4.1. Въздействие на медиацията от интервенционната програма върху медианите стратегии за обучение
- 4.2. Използването на медиативни стратегии за обучение, научени в колежа
- 4.3 Ефектът от медиацията от програмата върху индексите на вида на медиацията
- 4.4 Влияние на интервенционната програма за постиженията в областта на възникващата грамотност
- 4.5 Медиацията при писане
- 4.6 Медиативни стратегии, предсказващи постиженията на децата
- 4.7 Влиянието на интервенционната програма за постиженията в областта на писането на думи
- 4.8 Променливи, които прогнозират постиженията на децата за нивото на писане на думи

Глава 5 Заключение

- 5.1 Заключение от изследването
- 5.2 Принос на изследването
- 5.3 Теоретичните последици от изследването
- 5.4 Последици от изследването за практиката
- 5.5 Ограничения на изследването и препоръки за последващи проучвания

Библиография

Приложения

III. РЕЗЮМЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Глава 1 Преглед на литературата по проблема

1.1 Обучение в колежа и неговото въздействие върху студентите

През последните години нараства тенденцията за насърчаване на образователните подходи, които поставят децата в позицията на активни участници в живота на детската градина и в образователния процес (виж например (Brebner et al., 2015; Connors-Burrow et al., 2017; Goldshmidt, 2017; Livingston & Flores, 2017). В същото време в програмата за обучение на учители се засилва вниманието към такива подходи за обучение, които акцентират самостоятелното мислене и активното участие на студентите (Findeisen et al., 2021; Weadman et al., 2021. Според Feiman (Feiman et al., 2017) обучението на студентите от предучилищна педагогика поставя основата на учене чрез експериментиране. Hampel and Clark (1997, p 45) определят инфраструктурата за студентите като „редица методи, умения и нагласи във всички области на образованието, които учителите ще имат под ръка и чрез които ще могат да насърчат растежа на децата, с които ще работят”. Учебната програма за подготовка на учители за ранна детска възраст в колеж приема социално-културната теория на Виготски като теоретичен подход, който трябва да ръководи обучението. Социално-когнитивната теория подчертава важноста, дори необходимостта от процеса на медиация в обучението, ориентирано към осмислено знание. Осмисленото учене неизбежно води до разбиране на знанието и разбиране на учебните процеси чрез интернализация, чрез активна обработка в съзнанието на учащия.

В тази програма трябва да се прилага подхода на медиацията като основна част от обучението на студентите, бъдещи учители в детската градина. Обучението в детските градини се основава на близък и непрекъснат контакт с децата и неформално обучение, което често израства от въпросите и съмненията на децата.

Учебната програма се основава на различни подходи като Виготски и неговите последователи, Reggio Emilia program, еко-системния подход и др. (Rosa & Tudge, 2013; Zepeda et al., 2019). Всички те са ориентирани към спецификата на възрастовото развитие в културен контекст, когнитивните, социалните и емоционални фактори за осигуряване на предпоставки за психично благополучие и успехи в познавателната сфера.

Опосредяването, което осъществяват възрастните по отношение на децата е основна и решаваща движеща сила в познавателното развитие на детето. Съществуват различни методи и модели за медиацията с акцент върху различни принципи. В настоящата работа се разглеждат по-подробно моделите на Виготски (Vygotsky, 1978) , Фюерщайн (Feuerstein, 1987), Клайн (Klein,1994), Галимор и Тарп (Gallimore and Tharp, 1990), Дина Уолф (Dina Wolf, 2004), Арам (Aram 1998;2005).

1.2 Грамотност: начална (възникваща) грамотност в детската градина

Грамотността се определя като способността да се идентифицират, разбират, интерпретират и създават писмени текстове, които притежават конвенционални, графични, азбучни и/или разговорни системи, които изискват писане в различни визуални връзки (Ramalingam et al., 2021). Според Клей възникващата грамотност е „първоначалните стъпки, правени от малките деца в разбирането на писмения свят, преди началото на методичното формално изучаване на четенето и писането“ (Clay, 1966). Терминът „възникваща грамотност“ подчертава аспекта на развитието на процесите на четене и писане при децата преди постъпването им в училище (Berman, 2016).

Компонентите на грамотността се класифицират в две групи: едната е свързана с кода, а другата сфера е развитието на общите знания за говоримия език.

Знания, свързани с кода:

Внимание към писмените знаци - в ранна възраст това е идентификация на думи (като разчитане на често срещани улични знаци, идентифициране имената на приятели върху чекмеджетата в детската градина). След известно време децата придобиват знания за текстовите конвенции, като посока на четене (на арабски отдясно на ляво) пространства между думи и смисъл на пунктуацията.

Знания за азбуката - децата, изложени на буквени системи за писане, придобиват много знания за имена и форми на букви, за произношението (речеви звуци), свързано с всеки сигнал и за връзката между буквата (комбинация от букви) и произношението. Първо, детето разпознава букви, които се появяват в неговото име, и след това идентифицира букви с често срещани думи. Знанията за буквите с ясно разграничими характеристики се придобиват преди буквите, които си приличат (например, буквите k и s ще бъдат научени преди буквите o и q).

Специфични азбучни умения, които са свързани главно със знанията и контрола във фонологичната област и сферата на разпознаване на букви. Във фонологичната област това е чувствителността към звуците на речта. Тя включва възможности на различни нива: чувствителност към ритма, разбиване на думата на срички и под-срички и осъзнаване на фонемата. Детето, показващо висока фонологична чувствителност, може да разгради думата на звуците й, включително на фонемите. То може да извършва манипулации с думата, като премахване на звук от нея. Контролът на буквите включва запознаване с имената на буквите, техните писмени форми, връзка на имената с графична форма и познаване на звуците, които тези букви представляват.

Фонологично осъзнаване – това металингвистично умение започва с идентифициране на големи единици на звука, които сглобяват изговорени думи, като срички и рими, и се развива като способност за откриване на най-малките звукови единици - фонии.

Познание на устния език

Разбиране и използване на езика - малкото дете придобива знания за говоримия език и това знание засяга както способността да разбира нещата, които се казва около него, така и способността му да използва езика, за да изрази намерението и желанията си. Речникът е един вид езиково знание. Съществуват взаимосвързани отношения между развитието на речника на детето и развитието на грамотността му.

Познаване на букви и звуци (буквени връзки) - способността да се разпознават букви и техните имена, да се разпознава връзката между букви (и никуд символите, т.е. диакритичните знаци) към фоните и да се познава структурата на арабската писменост.

Познаване на букви, фонологична чувствителност и връзки буква-звук. Тези умения имат значителен принос за придобиване на грамотност в училище. В допълнение, тези умения са абстрактни и опитът показва, че децата не ги придобиват сами. Те изискват подкрепа на възрастни, учители в детската градина (оттук и значението на учителя в детската градина в посредничество) и родителите, за да ги овладеят децата. Има връзка между езика и разбирането при четене.

Фонологично осъзнаване - чувствителност към структура на изговореното слово и особено осъзнаването на най -малкия звук на езика (фонемично осъзнаване).

Разпознаване структурата на историята, езикът на книгата и ориентацията към книгата – внимание към писането, запознатост с физическите характеристики на книгата и езиковите структури, характерни за историята.

Общите езикови умения са по -широки и са свързани предимно с въвеждането на концепциите за печат и езиково богатство. Понятието за печат включва разпознаване на структурата и организацията на книгата, посоката на четене, организиране на страниците, обръщане на страниците и т.н. Дете с богати познания за печат познава детските книги, техните конвенции и ефективно изследвания в книгите. Контролът на езика е всеобхватна концепция, която включва, освен другото, речник, синтаксис, морфология, прагматика и осъзнаване на различни жанрове на грамотност - разбиране и използване на богатия речник, който е адаптиран към нуждите и социалните концепции на различните етапи на езика, като ежедневен език, игрален език, училищен език и други.

Лонгитюдинални изследвания и мета-анализи показват връзката между компонентите на ранната грамотност и постиженията в училище. Шест компонента от ранната грамотност имат висока прогнозна способност за успех в научаването на четене и писане: знания за азбуката (включително знания за имена на буквите и връзки между буква и звук); фонологично осъзнаване; способността за назоваване на последователности от букви, цифри и познати обекти, писане на буквите и името; фонологична памет (Hagen, 2018; Krapohl et al., 2014).

Писането е актът на поставяне на смислени графични символи като букви, цифри, думи и изречения, знаци, символи и референции на платформа или където и да е: хартия, керамика, плат и т.н. Писането е една от най -сложните човешки дейности.

Писането включва когнитивни, перцептивни и двигателни аспекти. За да може детето да контролира правилно оръдията за писане, в предучилищна и училищна възраст, то трябва да придобие много опит в по-младата възраст.

Клей (Clay 1975; 1991) показва, че е възможно да се видят някои стъпки, които характеризират развитието на писането: способност за разпознаване на буквите на азбуката; способност за разпознаване на думи; способност за разпознаване на смислени единици; способност за разпознаване на изречения; способност за разпознаване на същественото в наративната структура (2 – 3 изречения); способност за разпознаване на наративната структура (два или повече абзаца), способност за разпознаване на пунктуация.

Развитието на писането при деца. Левин и други (Levin et al., 2013) забелязват пет нива по време на развитието на възникващата грамотност в ранното детство:

Непредставителна драскулка - драскулка, която не представлява графичните характеристики на системата за писане и се появява в опитите на децата да оставят знак на хартията без способността да създават форма, която напомня писането.

Сходство с писането - сходство с писането и сходството с текста. Намерението е да се ползват произволни символи, които са като букви, но не са конвенционални букви. Те включват серия от прости форми, като кръгове на пунктирани линии или възходящи и низходящи вълни. По-нататъшното развитие включва символи, които са по-сложни и напомнят на арабските букви.

Случайни букви - писане, което е изградено от еврейски конвенционални букви (понякога леко объркани), но техният избор не е направен според азбучен принцип, т.е. няма съвпадение между буквата и звука в написаната дума. Когато дете на тази фаза се опитва да напише една и съща дума по два различни случая, то ще го напише с различни букви, тъй като изборът на букви е случаен (Brandes, G., & Ravid, 2016). На тази фаза, както и в предишната фаза децата често търсят начин да напишат дума по начин, който представлява значението. Това явление на развитието отразява активната и творческа позиция на детето в изграждането на знанията му за писмения език. Това явление се нарича референтното писане, а именно писане, което се отнася до характеристиките на референта.

Фонетично писане - писмени знаци, изградени от конвенционални еврейски букви, като някои или всички те са избрани според азбучен принцип, а именно опит за представяне на звуците на писмената дума. На тази фаза децата не знаят как да избират между двойки букви, които представляват едни и същи звуци (хомофонни букви). Децата често пропускат гласните в писането или пишат букви на неподходящи места в думата. Също така, на тази фаза детето често пише в референтно писане.

Ортографско писане - писането, което е изградено от конвенционални букви и с десен правопис. Децата от детската градина на това ниво обикновено пишат само

думите, с които са много запознати като форма, каквито са тяхното първо име или думата „мама“.

Преходът между етапите е постепенен – в детската градина повечето деца ще драскат, рисуват или пишат символи, подобни на писането. Една година преди предучилищната група децата ще пишат на случаен принцип букви или писмени символи. В предучилищната група те ще пишат случайни букви или ще използват фонетично писане и ортографско писане за няколко думи. Всички тези форми на писане са нормални резултати от развитието в своето време и учителят в детската градина трябва да насърчава децата да прогресират от ниво към ниво в съответствие с развитието на всеки един от тях - оттук и значението на посредничеството на учителя за усвояване на писането.

Писането и четенето трябва да се извършват като действие на развитието, следователно трябва да се организира среда, която осигурява нуждата на детето от четене и писане; по този начин писменият език ще бъде придобит естествено, а не формално (Brandes, G., & Ravid, 2016). Следователно дизайнът на средата на детската градина е от съществено значение за естественото развитие на грамотността.

Учителят в детската градина има основна роля в насърчаването на уменията за грамотност на децата в училище. Тази концепция се проявява и в официалната учебна програма за детската градина-„инфраструктура към четене и писане“ (Министерство на образованието на Израел, 2019, Lazaridis et al., 2016).

1.3. Арабската детска градина

Арабите са най-голямото малцинство в държавата Израел – малко над 20 %. В сравнение с еврейските семейства, арабските имат по-нисък доход и срещат повече финансови затруднения (вкл. в отглеждането на децата).

Арабският език е вторият официален език в държавата, но този статут е по-скоро символичен. Арабският има две форми – литературен и говорим. Писменият език съдържа 28 основни букви, но се използват диакритични знаци (поставяне на точки над или под основната форма) - тези точки са съставна част на буквата, тъй като обозначават разлика между букви, представящи различни звуци. Буквите могат да имат до четири различни форми в зависимост от тяхното разположение в думата - на начално, междинно и крайно положение в думата и на изолирано (самостоятелно) използване. Не се използват големи и малки букви. Изписването е от дясно на ляво и в курсив.

Овладеяването на арабския писмен език предполага няколко процеса. При четене се започва с визуална интерпретация на знаците (букви и диакритика), слухов процес („чуване“ на думата) и процес на разбиране на смисъла. За арабско-говорящите деца овладеяването на писмената реч може да е трудно, защото думите от литературния език може да са им непознати и това води до затруднения в графо-фонемната обработка.

Образователната система за арабските ученици среща редица затруднения – финансови, качество на учителския състав, големина на класовете, успеваемост.

Според няколко национални и международни изследвания арабските ученици се представят по-слабо на изпити в сравнение с израелските ученици или ученици от други държави. Необходимо е да се въведат програми за интервенция, които да намалят разликите в образователното равнище като се започне с грамотността още в детската градина.

1.4. Проект „Нека се запознаем с нашия красив език“

В много проучвания, провеждани през последните три десетилетия, се установява положителното въздействие на интервенционни програми за работа с деца от детската градина – по отношение на тяхното когнитивно развитие в етапа на възникващата грамотност, но също така и за тяхното социално и емоционално благополучие.

Проектът „Нека се запознаем с нашия красив език“ има за основна цел насърчаване постиженията в областта на грамотността на децата от арабските детски градини, така че те да продължат своето образование с по-добри умения и уверени във възможностите си. В основата на програмата е залегнал принципа на медиация при взаимодействията между възрастни и деца, за да се създадат най-добри предпоставки за ефективно обучение. Той също така се основава на проучвания, от които се вижда, че стимулирането на любопитството и ангажирането на децата са важни мотиватори за развитието на учебния стремеж и влияят значително на когнитивните резултати (Hassunah Arafat et al., 2017; Schwartz, 2022; Stillman & Anderson, 2016; Sung et al., 2019). В проекта са включени знания и умения за дейности, получени в колежа (например принципите на медиация на Виготски, Фюерщайн и Клайн, както и учебни предмети от учебния план засягащи разпознаването на буквите, фонологичното осъзнаване, обогатяване на речника, писане на думи).

За провеждане на изследването в рамките на проекта бяха проведени обучителни семинари със студентите, които да бъдат медиатори в интервенционната програмата. Бяха обучени 20 студенти, които учат в бакалавърска степен (в направление предучилищна педагогика). Темите и работата по програмата са представени на шест срещи, пет групови сесии и една индивидуална сесия. Всяка сесия продължава два часа. Целта на семинара беше студентите да се отворят към в света на медиацията като цяло и да ги научим как да посредничат в преподаването.

За работа с децата бяха предвидени 11 редовни детски градини с групи от 6-7 деца, с по 10 срещи от средно 20 минути всяка. Всяка среща беше проведена от един и същи студент. Студентите бяха насочени да насърчават грамотността сред децата като насочват вниманието към писмения език.

Дейности, организирани по проекта:

Дейности за зрително различаване, за да се обърне внимание на писмения език в детската градина (напр., собствените имена върху шкафчетата).

Дейности за фонологично осъзнаване - Студентите учат децата чрез забавни упражнения на фонологичната информированост за начални и завършващи думата звуци (отварящ и затварящ звук), срички, фонемеи.

Дейности за разбирането на звуци и имената на буквите – в арабския език имената на буквите често са по-дълги, напр. на звука „м“ името в азбуката е „мам“. След като децата определят началния / завършващия звук трябва да кажат и името му в азбуката.

Дейности свързани с познаването на печатни произведения - включват посоката на писане текст на арабски; разграничаване буквите на дадена дума; първа и последна страница на книга.

Дейностите за грамотност чрез четене на истории, с използване на куклен театър (4 дейности) Студентите работят с четирите текста използвайки куклен театър. Всяка среща е посветена на изучаването на един текст. Студентът- медиатор прочита на децата всеки от текстовете поне два пъти и се съсредоточава върху три аспекта: нови думи, които са маркирани в текста, синонимите и противоположностите.

При дейности, свързани с четенето на книги се работи за обогатяване на речника, а има най -много доказателства, които подкрепят връзката между четенето на книги и развитието на езика на децата.

Дейности свързани с обучение по писане. В програмата за обучение за писане има 4 дейности: придобиване на ортографски знания - студентите работят с децата да пишат букви според визуалните сигнали, използвайки номерирани стрелки, насочващи реда и посоката на редовете, които съдържат буквите. В допълнение, студентите работят с извличане на букви от паметта.

След това студентите учат децата да проектират буквите, като използват изображението „светофар“ като ръководство за посоката на писане. Зеленият цвят е отправна точка за писане на буквата, жълтият цвят е продължение на писането, а червеният цвят бележи крайната точка (Hassunah Arafat et al., 2017).

Обновяването на този метод е използването на цветове като визуално изображение на познат обект за децата (трафик), който е асоциативна основа за подкрепа на паметта и преживяване на сетивности за интернализация на буквите, като писане в пясъка, с ориз, използване на стикери, пластилин и т.н., методът е структуриран според степента на трудност, от прави букви като букви до диагонални букви и групи от подобни структурни букви.

Студентите учат децата как да формират правилно буквите по отношение на посоката на писане, връзка между елементите на буквите и организацията на

написаното по вътрешна линия, и запазване на разстоянието, което е подходящо между буквите и думите.

Обобщение на главата

Тази глава представя основните параметри на концепцията за учене и преподаване в коледжите. За да се изясни функцията на подготовката на студентите са представени основните подходи, залегнали в програмата на студентите от предучилищна педагогика. Това позволява да се обоснове като водещ подхода на медиацията и се фокусира върху моделите, изградени въз основа на принципите на Виготски, Фюерщайн и Клайн. Последващо е представен подходът на медиацията в детските градини, тъй като те се считат за място на практическо обучение за студенти от предучилищна педагогика.

Представени са и темите за грамотността (възникването на грамотността), етапите на развитие и влиянието на учителя от детска градина и детската градина за развитието на възникващата грамотност. Разгледани са елементите на възникващата грамотност и връзката им с училищната успеваемост. Специално внимание е отделено на писането и преноса на детската градина за първите стъпки в писането. Подходът на медиацията в детската градина и неговото въздействие върху началните стъпки в писането и ролята на преподавателя също беше представен. Разработването на етапите на писане беше представено подробно.

За разбиране на проблема (възникваща грамотност в детските градини) в неговия контекст са представени особеностите на арабското общество в Израел, и арабския език. По отношение на обучението правят впечатление различията в постиженията между арабските и еврейските студенти.

Проблемът е как да подобрим състоянието на постиженията на арабските деца, като се започне от детската градина. За тази цел е изработена и предложена програма за интервенция за развитие на грамотност за деца, обучаващи се в детска градина.

Програмата за интервенция е част от проект. Той е насочен към разглеждане на въпроси и хипотези за изследвания въз основа на поредица от интервенционни проучвания за подобряване на грамотността в ранното детство, с особено внимание към писането. За целите на проекта бяха обучени 20 студенти, които по време на проучването са се обучавали в предучилищна педагогика. Програмата за интервенция в детската градина включва четири елемента от възникващата грамотност: дейности, свързани с визуалната дискриминация (за да се обърне внимание на езика, изписан в детската градина); дейности за засилване на фонологичната осведоменост; разбиране на модела; дейности с използване на ориенталски приказки, прилагани в куклен театър и обучение за ръчно писане.

Глава 2 Емпирична проверка на използването на подход за медиация

2.1 Емпирична верификация

За да намерим отговорите на въпросите, които ни интересуват е необходимо да се направи емпирично изследване. Определихме изследователските *проблеми* като необходимост да се утвърдят моделите на медираното обучение в работата на студентите с децата за да се подобрят техните резултатите в началното оgramотяване (респективно да подобрят резултатите си в последващото обучение); като *цели* се очертаха проследяването на честотата на използваните стратегии за медирано обучение от студентите и как обучението на студентите в университета / участието им в проект се отразява на тяхното поведение; кои принципи, на кои автори се използват най-често; как медирането при преподаване в арабска детска градина се отразява на резултатите на децата в областта на началното оgramотяване и особено на писането на думи.

Хипотезите на изследването следват теоретичния модел и са формулирани като:

1. Студентите ще използват медиативни подходи в работата си с децата в детската градина, като по-често ще прилагат онези принципи и стратегии, които са изучавали в университета.
2. Работата с децата от експерименталната група (с интервенционната програма) ще окаже влияние на постиженията им в областта на грамотността.
3. Медиацията и интервенционната програма ще окажат влияние на писането на думи от децата.
4. Постиженията на учениците ще бъдат прогнозирани положително чрез стратегиите за медирано обучение и степента на прогнозиране ще бъде по-висока при децата от експерименталната група, отколкото при децата от контролната група.
5. Децата, които са били включени в интервенционната програма ще имат по-високи постиженията при писане на думи, в сравнение с децата, които не са били включени в програмата.

За събиране на емпирична информация и последващото ѝ статистическо обработване е необходимо да се определят *променливите* - зависими и независими.

Изборът на променливи в изследването се основава на литературата за медиацията и нейното участие в учебния процес, за различни аспекти на човешкото взаимодействие и зоните на развитие (актуалната и близката зона на развитие по Виготски). Именно зоната на близко развитие съответства на естеството на експеримента в това изследване.

Целта на обучителния процес в университета, който се основава на културно-социалната теория на Виготски (Vygotsky 1978, Barrs, 2017), е свързана с това, че знанията ще се изграждат в съзнанието на студентите в културно-социален контекст. Използването на медиация в учебния процес чрез социални взаимоотношения може да доведе до разнообразни идеи, вариращи според нивото на информация до най-високото

ниво на оценката за създаване на нови знания сред студентите, а използването на медиацията от студентите може да доведе до високо ниво на развитие сред децата, както и до развитието на техните умения за писане. Медиацията се извършва от учителя, за да въведе своя език, като нивото на обяснения и примерите, които той избира, са въз основа на оценка на текущия капацитет на детето и с оглед на бъдещите му способности. Целта е да видим как този процес намира израз в развитието на грамотността в детската градина, особено в изследването на медиацията за писане - дали тя се влияе от учебния процес в университета и дали оказва влияние върху нивото на писмени умения на децата в детската градина. За тази цел са създадени инструменти за наблюдение за студентите, които работят в детската градина.

*По отношение на медиацията за **независими променливи*** са определени дейности според принципите на Виготски, Фюерщайн и Клайн, (при прилагане на интервенционната програма) както и типът на прилаганата медиация (изучавана или неизучавана в университета), а *зависимите променливи* са честотата на прилагане на конкретни стратегии (по автори).

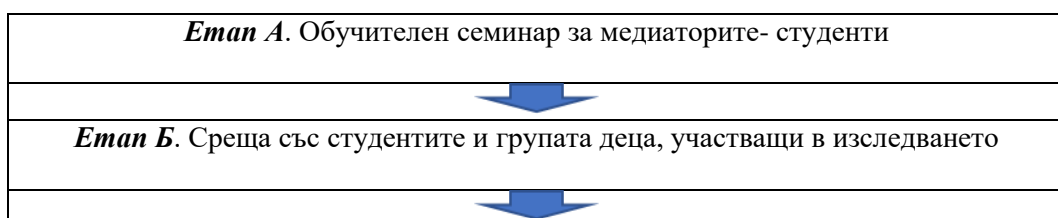
*По отношение на постиженията в полето на грамотността за **независима променлива*** е определена типът на групата от деца - експериментална група и контролна група, а *зависимата променлива* е резултатът от оценките на тестовете за началното ограмотяване.

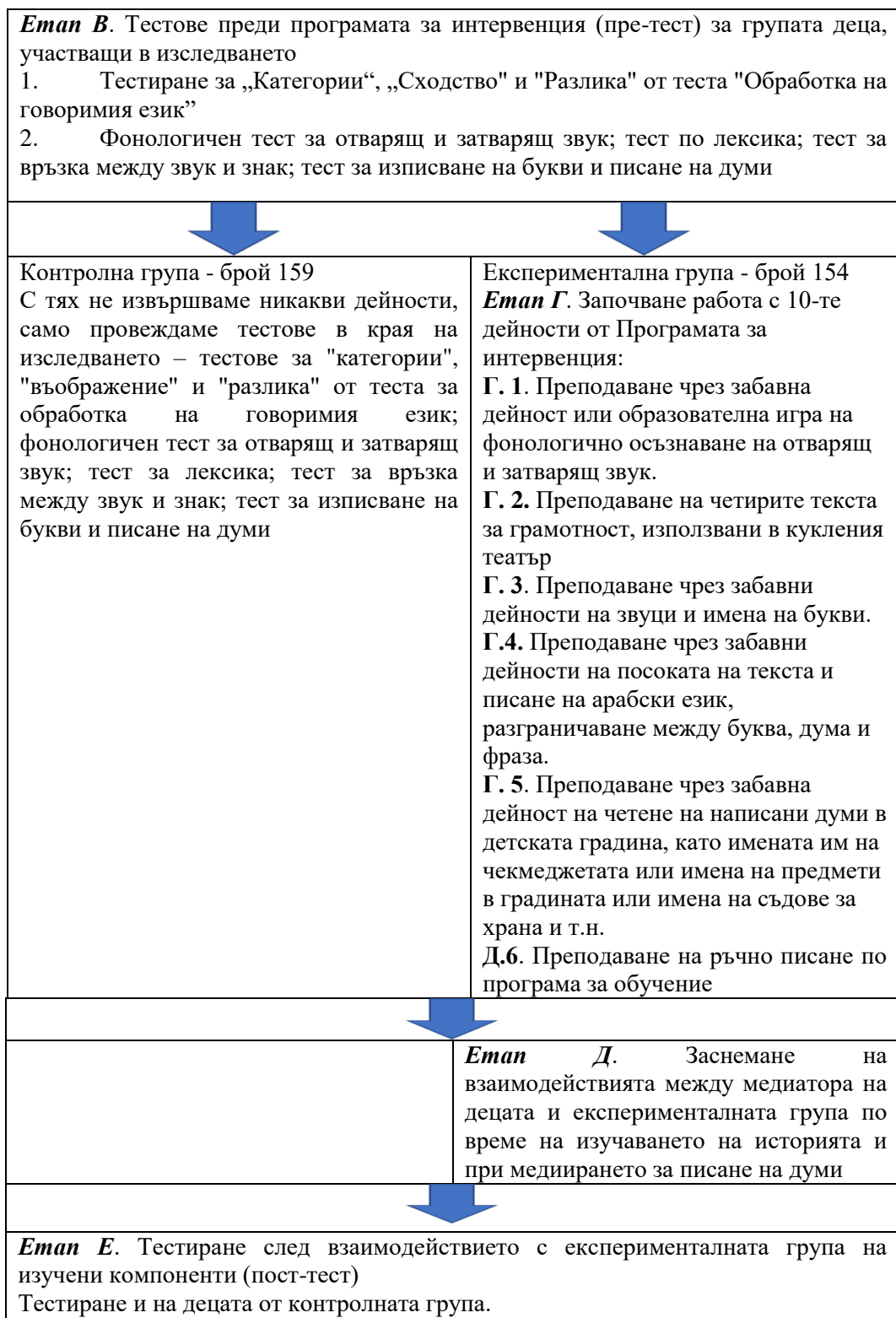
По отношение стратегиите за медиано обучение като средство за прогнозиране на постиженията в областта на ограмотяването *независимата променлива* е прилагането на медиация (с проект и без проект), а *зависимата променлива* е сравнението на оценките на постижения преди проекта и след него.

За да се изследва *прогнозната способност на всяка от независимите променливи по отношение на зависимите променливи*; за да се предложи регресивен тест по стъпки за всяка от независимите променливи, сме избрали поетапния метод, така че в модела да бъдат включени само променливи, чиито принос ще бъде значителен. В модела, с йерархично линейно моделиране на регресията който съдържа петте независими променливи (група деца, фонологично осъзнаване на затварящ звук, фонологично осъзнаване на отворящ звук, изучени принципи на медиация, стратегии за преподаване в медиацията за писане) получихме впечатляващи стандартизирани коефициенти на регресия за експерименталната група (при която има интервенция) с голяма тежест при прогнозирането.

2.2 Изследователски метод

Изследователската процедура включва шест етапа

Фиг. 1. Етапи на изследователската процедура

Характеристики на изследваните лица.

В емпиричното изследване бяха включени две групи изследвани лица - 20 студенти от предучилищна педагогика, които бяха обучени на набор от дейности по

началното ограмотяване (систематизирани в интервенционна програма по проект „Нека се запознаем с нашия красив език“). Своята работа те реализират като част от практическите си занятия, посещавайки детските градини веднъж седмично. Другата група изследвани лица са 310 деца от арабски детски градини, разпределени в две групи – контролна и експериментална. За всяка група има данни за пол и възраст.

Изследванията в различни страни по света показват, че информираността и подготовката от страна на родителите и възпитателите са ключов фактор за успешно справяне със задачите на обучението. В областта на грамотността има опит с използване на интервенции за насърчаване на родителите на децата, идващи от по-ниска социално-икономическа среда. Поради влиянието на фактора беше събрана информация с допълнителен въпросник за образование, заетост и среден доход на родителите, разпределена по пол (за майки и бащи)

Изследователски инструменти

За изследване на студентите се използва наблюдение на стратегиите за медирано обучение според авторите Vygotsky, Feuerstein, Klein; Gallimore and Tharp и Diana Wolf. За всеки автор е разработен подробен въпросник, който позволява да се проследи прилагането на метода и са определени психометричните показатели.

За изследване на децата са подбрани следните тестове:

1. Тест за фонологично осъзнаване на отварящ звук
2. Тест за фонологично осъзнаване на затварящ звук
3. Тест за лексика
4. Тест за звук-знак. Връзката между звук и знак за буква
5. Тест за говоримия език. Обработка на думи от речника
6. Тест за изписване на букви
7. Тест за писане на думи

За всеки тест е посочена спецификацията и психометричните показатели.

Процесът по събиране на данните започва с работата със студентите по обучението им в дейностите по проекта. Следват въвеждащите срещи с участниците в процеса – деца и техните родители (за получаване на информирано съгласие); предварително тестиране на двете групи деца; реализиране работата на терен, включително заснемане работата на студентите при изпълнение на задачите; тестиране на децата след приключване на интервенционната програма

Обобщение на глава 2

Тази глава има за цел да очертае методологията и методите на емпиричното изследване. Представени са целта, задачите, изследователските въпроси, хипотезите и са определени променливите.

Представени са етапите на работа и задачите, които са решавани на всеки етап.

Предвид наличната информация в научната литература по проблемите на началната грамотност, децата, които са изследвани лица са представени не само по показателите пол и възраст, но и като социална ситуация чрез образованието и заетостта на техните майки и бащи.

Другата група изследвани лица са 20 студенти от предучилищна педагогика, подготвени да реализират набор от дейности по началното ограмотяване (систематизирани в интервенционна програма по проект „Нека се запознаем с нашия красив език“).

За събиране на информацията са избрани и описани подробно методите и техниките, които имат много добри психометрични показатели.

Данните са обработени със статистически методи, а резултатите (представени в следващата глава) показват, че методологията и методите са адекватни на проблема и поставените цели.

Глава 3 Резултати от изследванията

3.1 Въздействието на медиацията от интервенционната програма върху експериментираниите медиативни стратегии за учене

Както предположихме, прилагането на интервенционната програма увеличи използването на медиативни стратегии. За проверка на хипотезата бе проведен еднопосочен анализ (MANCOVA) с многократни измервания, като независимата променлива е медиацията (със или без програмата за интервенция), а зависимите променливи са медианите стратегии за учене, базирани на Виготски, Фюерщайн и принципите на Клайн. Анализът показва значителен ефект от медиацията с дейности според програмата за интервенция. Използването от студентите на медиативни стратегии за обучение се увеличи при прилагането на програмата за интервенция.

Table 5: Averages, standard deviations, and F analysis of the frequency of the use of mediation learning strategies according to the through of the mediation according to Vygotsky; Feuerstein; Klein – mediation indices.

Mediation Indices	Mediation with The intervention				Mediation without The intervention				Mediation with The intervention				Mediation without The intervention				
	F		$\eta^2, Eta2$		F		$\eta^2, Eta2$		F		$\eta^2, Eta2$		F		$\eta^2, Eta2$		
Vygotsky																	
Type of Interaction	M	2.95	0.66	***F(1)=866.110.827	Intent and reciprocity	M	8.12	1.23	2973.485	0.881	Focusing	M	3.5	0.12	F(1)=3046.484 ^a	0.884	
	SD	0.249	0.696			SD	1.233	1.3				SD	0.762	0.412			
Mental instruments	M	10.91	2.1	F(1)=866.1*** 0.684	Extension	M	4.63	0.69	468.003	0.539	Extension	M	5.56	0.93	F(1)=699.204**	0.636	
	SD	3.339	2.616			SD	2.395	0.967				SD	2.161	1.225			
Interactions	M	4.49	0.34	F(1)=2235.796 ^a	0.848	Meaning	M	6.07	0.49	2426.998	0.859	Meaning	M	3.11	0.46	F(1)=592.012**	0.597
	SD	1.006	0.733			SD	1.216	1.049				SD	1.424	0.6			
Scaling and support	M	13.75	0.91	F(1)=5235.924 ^a	0.929	Competence	M	5.62	1.24	1304.999	0.765	Competence	M	5.07	0.34	F(1)=1795.515 ^a	0.818
	SD	1.717	1.839	P<0.001		SD	0.588	1.616				SD	1.414	0.712			
Mutuality	M	2.64	1.44	F(1)= 28.739* ^a	0.067	Regulating behavior	M	6.03	1.44	834.659	0.676	Regulating beh	M	2.45	0.16	F(1)=673.521*** ^a	0.627
	SD	0.722	3.101			SD	1.349	1.802				SD	1.126	0.543			
Principles of global and general	M	33.32	6.14	F(1)=1269.954 ^a	0.76	Fur stein principles including	M	30.48	5	2585.297	0.866	Klein's princip	M	19.69	2.01	F(1)=1350.466 ^a	0.771
	SD	5.679	8.47			SD	5.157	4.89				SD	6.364	2.452			
P<0,001 ***																	

Проучването показва, че медиацията с интервенционната програма последователно води до по-висока честота на медиирани стратегии за обучение във всички индекси. Най-значимите разлики в използването на тези стратегии се наблюдават при „скелето“ и „подкрепата“, използването на „умствени инструменти“ или „психологически инструменти“, „намерение“, „реципрочност“, „смисъл“ и „фокусиране на компетентността“.

Докато профилите на медираните стратегии за обучение са сходни между интервенциите със и без програмата, размерът на разликите (несъответствието) между тези два подхода варира в различните стратегии. Изследването подчертава ефективността на програмата за подобряване на прилагането на студентите на принципите на медиация, научени в колежа, както и тези, които не са част от официалното им образование.

Като цяло използването на стратегии за медиация, научени според принципите на Виготски, Фюрерщайн и Клайн, се различава и е по-високо от използването на медиирани стратегии за обучение, които не са изучавани - според принципите на Галимор и Даяна Уолф.

За да се оценят разликите между използването на научени медиирани стратегии за обучение и тези, които не са научени, са проведени Т-тестовите със сдвоени проби, както е показано в таблица 10.

Table 10: Averages., standard deviations between variable indices using mediation strategies according to the principles learned in the college and the indices of the use of mediation strategies according to non-learned principles

Variable	M	SD	N	T	Df
Mediation indices using not learned	25.87	22.133	402		
Mediation indices using learned	48.91	36.72	402	27.94**	401

3. 2 Влияние на интервенционната програма в областта на възникващата грамотност

Програмата за интервенция по проекта „Нека се запознаем с нашия красив език“ се състои от различни дейности, провеждани от студенти в детските градини за подобряване на уменията за грамотност на децата. Тези дейности обхващат упражнения за визуални упражнения за писане, подобряване на фонологичната осведоменост, имената на букви и звуците, разпознаване на печатните елементи, истории за четене и упражнения за ръчно изписване на букви и думи. Предложихме, че интервенционната програма ще повлияе положително на постиженията в областта на началната грамотност на децата. С увеличаването на прилагането на стратегии за медиация в обучение се очакваше, че успехът на децата в тестовете за компоненти на грамотността също ще се увеличи. Предположихме също, че интервенционната програма ще доведе до по-високи постижения на тестовете сред експерименталната група в сравнение с контролната група. Анализът на ANOVA беше извършен върху степените на теста за възникваща грамотност, прилаган преди интервенционната програма. Независимите променливи бяха типовете участници (експериментални и контролни групи), а зависимата променлива беше тестовите оценки. Този анализ има за цел да определи дали интервенционната програма оказва значително влияние върху постиженията на грамотността на децата.

Table 13: Averages and standard deviation of the grades of emergent literacy tests among the children and the results of the analysis of variance that were made to each individual test.

<i>Components of literacy</i>		<i>experimental group</i> n=155		<i>control group</i> n=157		<i>F(1.310)</i>	<i>Eta² η²</i>
		<i>before</i>	<i>After</i>	<i>before</i>	<i>after</i>		
Opening sound	M	0.07	14.32	0.34	2.85	852.705**	0.733
	SD	0.413	3.141	0.477	3.764		
Closing sound	M	3.11	13.54	0.25	3.11	781.603**	0.716
	SD	2.958	3.606	0.448	0.211		
Relationship sound & letters	M	0.39	15.68	0.13	6.83	134.285**	0.303
	SD	0.489	8.44	0.334	4.46		
Opposites	M	0	10.97	0.25	3.55	195.462**	0.387
	SD	0	4.114	0.448	5.192		
Categories	M	6.99	15.52	1.95	8.03	538.759**	0.635
	SD	2.44	3.89	2.189	2.076		
Similar	M	16.11	22.97	6.78	7.89	1040.82**	0.771
	SD	3.925	4.29	2.231	3.959		
Different	M	7.03	12.52	5.59	5.04	341.495**	0.525
	SD	2.379	4.47	2.431	2.379		
Letters writing	M	0.155	16.02	4.417	4.99	212.598**	0.407
	SD	0.7485	7.301	4.5314	6.001		

Анализите на дисперсията на тестовете за възникваща грамотност идентифицираха значителни разлики в 8 индекса. Най-съществената разлика е открита в индекса на фонологичната осведоменост при отварящ звук. Два анализа на дисперсията бяха извършени преди и след интервенцията, показващи забележителни ефекти върху експерименталната група. Други компоненти на възникващата грамотност, като затварящ звук, връзка на сигнални букви със звук, речникови противоположности, категории и подобни думи, също показаха значителни

подобрения. Резултатите за писане на букви се подобрява значително. Размерите на ефекта (η^2) показват съществени разлики в полза на експерименталната група в тези компоненти.

3.3 Медиативните стратегии за обучение като предиктори за постижения при начална грамотност

Предположихме, че използването на програмата и степента на прилагане на медиирани стратегии за обучение ще повлияят на постиженията при тестовете по компоненти на детската грамотност. С увеличаването на използването на медиирани стратегии се очаква постиженията в областта на детската грамотност да се увеличат. Очаквахме програмата за интервенция, включваща медиация, да повиши постижения на възникващата грамотност. Децата, получаващи медиация чрез програмата, се очаква да постигнат повече в различни области, като фонологична информираност, отварящи и затварящи звуци, връзка на звуци и букви, речник (противоположности, подобни думи, категории) и писане на букви. Очаквахме тези постижения на децата след интервенционната програма да бъдат значително различни и по-високи в сравнение с техните постижения преди програмата. Студентите, които прилагат медиация въз основа на теориите на Виготски, Фюерщайн и Клайн, се очаква да постигнат по-добри резултати по отношение на грамотността.

Събраната информация, анализирана с ANOVA позволи за се обясни дисперсията на индексите по отделните медиативни принципи за отделните компоненти на възникващата грамотност.

3.4 Медиация за писане

Предположихме, че колкото по-високо е нивото на медиация, прилагана от студентите, толкова по-високо ще е нивото на уменията за писане на думи от децата. Това предположение се базира на многобройни изследвания, които подчертават значението на участието на учителя и медиацията в задачите за писане.

В настоящото изследване тази хипотеза може да се провери като се сравнят резултатите на контролната и експерименталната група.

Table 22: Averages, a standard of mediation strategies for writing for experimental and control groups of children.

<i>Mediation for Writing</i>		<i>experimental group</i>	<i>control group n=157</i>	<i>F</i>	<i>Eta² η²</i>
	M	4.47	1.6	258.33	0.443
Teaching Strategies		0.848	2.105		
	M	1.45	0.57	128.45	0.292
Student language and Tongue reference		0.571	0.784		
	M	2.39	0.99	159.81	0.339
Student Task Ownership		0.598	1.253		
	M	2.97	1.13	291.13	0.483
	SD	0.159	1.339		
The degree of independence in writing					

		2.66	1.08	177.28	0.362
Name Mapping	SD	0.639	1.339		
	M	13.94	5.36	257.38	0.442
	SD	1.748	6.571		

Използването на стратегии за медиация за писане се различава между децата в експерименталната група и децата в контролната група, като експерименталната група използва постиженията на медиацията в по -голяма степен.

Разликата между двете групи се вижда и при проверка с писане на отделни думи

Table 23: The average standard deviation and F analysis of the test scores on word writing between the experimental group and the control group before and after the intervention program.

		<i>With intervention program</i>					
<i>indices</i>	experimental group n=155			control group n=157			
	<i>variable</i>	Before	After	Before	After	F (1.310)	Eta ² η ²
<i>writing word</i>	M	0.006	5.843	0.006	0.057	952.008	0.756
	SD	0.057	2..354	0.006	0.057		

Blueberry	orange	ثور	زرافة	فراشة	Bear	سلحفاة	elephant	
توت	برتقال	Bull	giraffe	Butterfly	دب	tortoise	فيل	Before
0.001	0.003	0	0	0	0	0	0	<i>M</i>
0.008	0.0402	0	0	0	0	0	0	<i>SD</i>
								After
0.795	0.673	0.804	0.624	0.65	0.002	0.619	0.816	<i>M</i>
0.376	0.4401	0.4626	0.4536	0.4416	0.0138	0.4926	0.3552	<i>SD</i>

В обобщен вид резултатите са представени на фигура 15:

Figure 15: Grades of achievement in emergent literacy - writing word before the intervention program and after according to the group's type

3.5 Прогнози за постиженията на децата за писане на думи и интервенционната програма

Предположихме, че децата, участвали в интервенционната програма ще напишат повече думи в сравнение с тези, които не са, а и като цяло, ще проявят по -високи нива на постижения на писане в сравнение с тези, които не са завършили програмата. Фокусирахме се върху въздействието на принципите на медиацията според Виготски, Фюерщайн и Клайн за овладяването на писането. Събраната информация демонстрира силна връзка между компонентите за писане и грамотност. Беше използван регресионен анализ за прогнозиране на връзката между независими и интервенционни променливи и зависимите променливи, което дава възможност за прогнозиране на резултатите от различни независими променливи. Анализът разкрива въздействието на програмата за интервенция на проекта върху уменията за писане на деца, като подчертава по -високите нива на постижения при деца, участвали в програмата.

Table 25: Regression table: variables predicting the level of writing.

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>B</i>
variable			
experimental group	5.837419	0.189191	0.869228
<i>R</i> ²	0.755557		
<i>F</i>	952.0078		

Основният предиктор за писането на думи изглежда е типът група - това е експерименталната група. Експерименталната група прогнозира 58,3 точки. R Square = 0,756, което обяснява дисперсията.

Table 26: Hierarchical regression analysis of variables predicting writing level among children kindergarten.

<i>Variable</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>B</i>
step 1			
group children	5.867	0.343	0.773**
step 2			
children group	3.782	0.522	0.498**
phonological awareness	0.201	0.04	0.350**
step 3			
children group	2.997	0.542	0.395**
phonological awareness	0.225	0.039	0.392**
principles mediation learned	0.061	0.015	0.178 **
step 4			
children group	2.998	0.536	0.395**
phonological awareness	0.231	0.038	0.403*
principles mediation learned	0.055	0.016	0.16*
writing strategies teaching	0.339-	0.145	0.097-

step 5			
children group	3.568	0.604	0.470 *
phonological awareness	0.295	0.05	0.514 *
principles mediation learned	0.05	0.016	0.146 *
writing strategies teaching	0.326-	0.144	0.093-
phonological awareness open sound	0.105-	0.053	0.191-

Тъй като използвахме стъпаловиден модел и включихме само променливи, чийто принос би бил ясен, всички коефициенти, които са в таблицата, са значителни и очевидни. В модела, който съдържа петте независими променливи (група деца, фонологично осъзнаване затварящ звук, научени принципи на медиация, стратегии за преподаване в медиацията за писане, фонологично осъзнаване отварящ звук) са дадени стандартизираните коефициенти на регресия на експерименталната група (която е получила интервенция) с високо тегло при прогнозиране на $\beta = 0,773$ в сравнение с фонологичен и отварящ звук и медиация според принципите, които са били преподавани (Виготски, Фюерщайн, Клайн) и медиация за писане, които са включени в прогнозното уравнение. Коефициентът на променливата независима варира поради включването на допълнителни независими променливи в уравнението.

3.6 Демографски променливи

Проучването на демографските елементи беше използвано за измерване на демографските фактори. Тези показатели - пол, възраст, среден доход на родителите и краткото време, прекарано в изследване на родители на децата - всички са подложени на проверка. Единствената променлива, за която се установи, че оказва влияние свързано с нивото на писане е пола на децата и тя е в полза на момичетата. По отношение на способността за писане момичетата превъзхождат момчетата. Детските постижения са свързани с пола и може да се предположи, че момичетата ще бъдат по-успешни в писането на думи.

Глава 4 Дискусия - възможности за подобряване на обучението

Настоящото изследване има уникален принос за представянето на ефективността на програма за интервенция, разработена за арабски деца, и получи признание в сферата на практическо обучение в детските градини. То дава инструмент за положително въздействие върху когнитивните полета и емоционалната област при децата в детската градина и има практически принос към възпитателите като алтернативен начин за ефективно използване на медиацията, както и за укрепване на чувството за компетентност в преподаването.

В това изследване беше направен първи опит да се проучи нивото на медиаторите в сферата на медиацията, когато те комбинират спомагателни дейности и включват програма за интервенция в медиацията, както и постиженията в областта на грамотността като цяло и писането в частност при децата, ангажирани в тази медиация.

Направен е и опит за изследване на ефектите от медиацията в програмата за интервенция с материала, изучаван в университета, върху метода на преподаване и във връзка с ангажираността на децата. Интеграцията между направените констатации във връзка с медиацията в програмата за интервенция във всяка от тестваните области (стратегии за медиано обучение, медиация за писане, постижения в областта на началното грамотяване като цяло и писането в частност) поражда нова връзка с констатациите на съществуващите изследвания в тези области.

Установени са корелационни връзки между медиацията и показателите на медиацията за взаимодействие и когнитивните постижения в сферата на началното грамотяване, като са подсилени и добавени към съществуващите знания за значимостта на стила на тези аспекти на преподаването при децата. С корелационните връзки, открити между медиацията и честотата на използване на стратегиите за медиано обучение от студентите медиатори и използването на тези стратегии за медиано обучение като инструменти за медиация, е възможно да се обясни чувството за професионализъм в преподаването.

Очертават се няколко насоки за подобряване на обучението:

1. Въздействие на медиацията от интервенционната програма върху медианите стратегии за обучение

Категорично бе доказано положителното въздействие на интервенционната програма за началното грамотяване и в частност – за развитие на уменията за писане.

2. Използването на медиативни стратегии за обучение, научени в колежа

Студентите, които работеха с децата от детските градини използват по-активно тези медиативни стратегии, които са изучавани в колежа. Това означава, че трябва да се засили вниманието към обучението в колежа и по-специално – към обучението в медиативни стратегии.

3 Ефектът от медиацията от програмата върху индексите на вида на медиацията

Чрез програмата за интервенция ние оценихме колко добре студентите се придържат към техниките за медиация и принципите на медиацията, които са научили в колежа. Резултатите от това проучване демонстрират, че студентите използват подхода на медиацията в работата си в детската градина, след като го научат в съответствие с методологиите за преподаване и обучение. Резултатите от това проучване разкриха значително разграничение между два вида медиация, благоприятстваща техниката на медиация, научена в колежа.

4 Влияние на интервенционната програма за постиженията в областта на възникващата грамотност

Всички пет аспекта на възникващата грамотност, които бяха изследвани бяха повлияни от прилагането на интервенционната програма като децата от експерименталната група показаха по-добри постижения.

5 Медиацията при писане

В изследването бе установено влияние на използването на стратегии за обучение, според принципите на медиация на Виготски; Фюерщайн; Клайн по отношение на писането. Използването беше по -често от медиаторите - студенти, които бяха включени интервенционна програма.

6 Медиативни стратегии и предсказване постиженията на децата

Четири от индексите на медиативните техники по Виготски и по пет от индексите на медиативните техники по Фюерщайн и Клайн обясняват разликите в полза на програмата. Бяха използвани 5 стъпки със съответен модел за всяка стъпка. Тъй като съществува положителна връзка между медианите учебни процеси и когнитивната вариабилност, в проучванията, в които са изследвани стратегиите за обучение, се обяснява значителната когнитивната променливост на децата и техния успех в тестовете за интелигентност като установяват, че това е компетентността (Klein et Al., 2017; Tzurriel, 2020). Резултатите от тези проучвания подкрепят констатациите от настоящото изследване, но те също показват, че двете стратегии, използвани в настоящото проучване - четири от стратегиите на Вигоски и пет от индексите на Фюерщайн и Клайн - са ефективни при прогнозиране на постиженията на децата.

7 Влиянието на интервенционната програма за постиженията в областта на писането на думи

Резултатите показват, че интервенционната програма е оказала влияние върху постиженията в областта на писането на думи, което съответства на констатациите на Арам и колегите му (Aram & Besser-Biron, 2017; Elimelech & Aram, 2022; Fidalgo et al., 2017; Goldfeld et al., 2021).

8 Променливи, които прогнозират постиженията на децата за нивото на писане на думи

Глава 5 Заключение

5.1 Заключение от изследването

Това проучване дава няколко ключови заключения за ползите от използването на медиация чрез интервенционната програма по отношение на следните въпроси, които са изброени по-долу.

1. Медиацията с използването на интервенционната програма подобрява използването на стратегиите за обучение по медиация – установено е, че при използване на дейностите на интервенционната програма се повишава честотата на използване на медиани стратегии за обучение във всичките пет индекса на медиацията, според тримата теоретици Виготски, Фюерщайн, Клайн. В ситуация на медиация при използването на интервенционната програма най-силно се открояват четири от индексите на медиация на Виготски и по пет от индексите на Фюерщайн и Клайн.

2. Използването на проекта и неговата интервенционната програма подобрява постиженията в сферата на възникващата грамотност, като са получени по-високи постижения за всички показатели, в сравнение със ситуацията, където програмата не е прилагана.

3. Според изследването използването на програмата за интервенция на проекта подобрява използването на техники за обучение, обхванати в колежа (на Виготски, Фюерщайн и Клайн). Установено е, че когато се използват дейностите по плана за интервенция, преподаваните медиирани стратегии за учене се използват по-често от преподаваните. Дейностите, които увеличават вероятността от използване на медиирани стратегии за учене, се преподават по-често от дейностите, които не го правят.

4. Според изследването използването на програмата за интервенция на проекта подобрява използването на техниките за медиация на Виготски; Фюерщайн и Клайн по време на медиация за писане. Установи се, че при използване на медиация за писане се увеличава честотата на прилагане на стратегиите за медирано учене по Виготски, Фюерщайн и Клайн.

5. Използването на програмата за интервенция на проекта „Нека се запознаем с нашия красив език“ подобрява постиженията в полето на възникваща грамотност, както и за писане поради увеличаване честотата на прилагане на медиацията.

6. Медиация при използване на интервенционната програма подобрява постиженията в нивото на писане на децата. Установи се, че прилагането на интервенционната програма е довело до по-високи постижения, отколкото когато тя не се прилага.

5.2 Принос на изследването

Резултатите от изследването имат значителен принос за работата с деца в арабското общество. Влиянието на медиацията чрез програмата за интервенция показва ефективността на програмата за интервенция като инструмент за медиация, който трябва да обслужва арабските деца. Програмата за интервенция се планира и разработва според когнитивното ниво на децата на тази възраст. Констатациите от изследването показват важността на тази програма за насърчване на писането сред децата в арабските детски градини.

5.3 Теоретичните последици от изследването

Теоретично, значението на настоящото изследване е в разширяване теорията за медираното обучение за прилагане в интервенционна програма и репертоарното обогатяване на полето, което беше тествано в изследването по отношение ефектите от използването на медиирани обучителни стратегии върху капацитета на когнитивна трансформация.

Настоящите резултати от изследванията подсилват и допълват резултатите от научните изследвания в областта на теорията за медираното обучение. В настоящото изследване се доказва, че медиацията изучавана в университета в комбинация с програма за интервенция следва да повиши качеството на взаимодействието, като по

този начин се увеличават постиженията на децата в областта на възникващата грамотност.

Настоящите резултати от научното изследване има уникален принос в представянето на връзките между използването на медиацията с академичните постижения на децата. Установено е, че медиацията с интервенционна програма води до увеличаването на академичните постижения. Други аспекти, които засилват връзката между медиацията и интервенционната програма и теорията на опита в медианото обучение са констатациите за високата честота на използването на конкретни стратегии – „намерения“ и „реципрочност“ - според Фюерщайн; „фокусиране“ според Клайн; „подкрепа“ и „скеле“ според Виготски и „медиацията на значението“ според Фюерщайн и Клайн.

Друга връзка, която възниква от високата честота на използването на стратегии, е в контекста на игрите. В ситуация на игра се регистрира честота на принципите от медиацията „значение“ и „намерение“ и „реципрочност“. Въз основа на това взаимодействието интегрира допълнително качество, което излиза от контекста на играта. Значението на тези открития е, че медиацията с интервенционна програма има за последици както за съществуването на медиацията на взаимодействието, така и за нейното качество.

За изследване на постиженията на децата по програмата за интервенция бяха разработени тестове за изследване на постиженията за области от учебната програма за грамотност в ранна детска възраст: речников запас, фонологично осъзнаване, звуков сигнал, изписване на букви и думи. За всеки предмет е разработен отделен тест. Самите тестове са авторски принос, а и моделът, по който са разработени тези тестове, може да допринесе за изграждането на диагностични инструменти за отчитане на постиженията и знанията в различни области в ранна детска възраст.

5.4 Последици от изследването за практиката

Научно приложните резултати на труда, включват следните емпирично потвърдени практически препоръки, които следват констатациите и заключенията на изследването:

Настоящите резултати от изследванията имат обширни практически последици в областта на образованието и преподаването. Резултатите показват, че използването на програмата за интервенцията като инструмент за посредничество е творческа стратегия за преподаване, адаптирана към аспектите на ранното детско развитие. Интегрирането на интервенционна програма в работата на учителя в детската градина може да помогне в контактите с децата, насърчаване на словесните изявления, намаляване на усещанията за стрес, напрежение и тревожност и създаване на чувство за удоволствие и игра, така че е препоръчително да се интегрира интервенционна програма в рамките на взаимодействията учене, образование, и социални взаимодействия в детската градина.

Интервенционната програма с нейното използване е уникален принос към езиковото развитие на децата в детската градина. Тя осигурява стимулиране, което води

до насърчаване на детския дискурс и разширяване на кръговете за диалог на групата, така че е препоръчително да се включат интервенционни програми като инструменти за медиация в програмите за интервенция за насърчаване на вербалната комуникация в детската градина.

Резултатите от изследването показват възможности за повишаване мотивацията за преподаване сред медиаторите, за повишаване качеството на медиацията и допринася за тях. Разработените конкретни планове и програми могат да се използват като инструмент за медиация, като по този начин се разширява, овластява и подобрява техния стил на преподаване.

5.5 Ограничения на изследването и препоръки за последващи проучвания

Настоящото изследване е пионерско в много отношения – в този смисъл няма база за сравнение с други изследвания и изводите, до които се стига в тази работа.

Изводите в това изследване се отнасят до приноса на медиацията, комбинирана с програмата за интервенция за постиженията в областта на началното грамотяване. Необходимо е да се продължи с изследвания, в които ефектите от медиацията ще бъдат изследвани с програмата за интервенция и в други сфери.

Чрез разширяването на сферите, в които да се изследва медиацията, програмата за интервенция ще може да докаже допълнително влиянието на тази медиация върху когнитивните постижения, квалификации и умения и да се разшири програмата за интервенция с цел развиване на програма за умения, квалификации и знания.

В настоящото изследване беше направен опит да се изследва влиянието на медиацията, която се изучава от студентите в университета, и степента на компетенции в стратегиите за медиано обучение при работата им с деца чрез нови инструменти за наблюдение, с които се изследват поведенческите аспекти, които показват използването на принципите на медиацията. Необходимо е да се изследват по-голям брой студенти и да се проучи ефективността на преподаване на медиаторните подходи в университета и в други изследвания.

В настоящото изследване програмата за медиация се предоставя на децата от медиатор студент, който ги посещава веднъж седмично в детската градина в рамките на практическата работа. Препоръчително е в бъдеще да се проведат изследвания, в които въздействието на медиацията да се изследва в комбинация с план за интервенция, когато тя се предоставя на децата от учител в детската градина – позната и близка фигура.

IV. ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- Представен е теоретичен модел на медианото обучение на деца от детска градина, който дава възможност да се проследят влиянията на отделните медиативни техники върху компоненти на началното оgramотвяване.
- Разработени са инструменти за изследване на медиаторите и за постиженията на децата за области от учебната програма за грамотност в ранна детска възраст: речников запас, фонологично осъзнаване, звуков сигнал, изписване на букви и думи.
- Разработен е инструмент за приложение в практиката (интервенционна програма), който дава възможност за положително въздействие върху когнитивните полета и емоционалната сфера при децата в детската градина, за усвояване на ключови компоненти от началната грамотност.
- Резултатите от изследването показват връзката между обучението в колежа и практическата реализация на получените знания, като разкриват възможности за повишаване качеството на прилаганата медиация чрез обогатяване стила на преподаване за подобряване работата с децата.
- Установени са корелационни връзки между медиацията и показателите на медиацията за взаимодействие и когнитивните постижения в сферата на началното оgramотвяване, като са подсилени и добавени към съществуващите знания.
- Резултатите от изследването имат значителен принос за работата с деца в арабското общество за повишаване постиженията в началното оgramотвяване, когнитивното развитие, езиковото обогатяване и емоционалното благосъстояние.

V. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Ihia, Himat Hag, The impact of project "Let's get to know our beautiful language" on arab kindergarten children in promoting writing, <https://ejournal.vfu.bg/> , issue 18-2022, p. 1411-1492, ISSN 1313-7514

2. Ihia, Himat Hag, The impact of learning in college on the work of students in practical training, <https://ejournal.vfu.bg/> , issue 19-2022, p. 484 – 530, ISSN 1313-7514

3. Ihia, Himat Hag, The impact of project "Let's get to know our beautiful language" on Arab kindergarten children in promoting emergent literacy, <https://ejournal.vfu.bg/> , issue 19-2022, p. 531 – 607, ISSN 1313-7514